

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

گزارش پژوهشی؛

بررسی وضعیت تولید پنبه در ایران

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

- ۲ نکات برجسته
- ۳ مقدمه و طرح مسئله
- اهمیت پنبه
- ۴ تولید و سطح زیر کشت پنبه
- ۷ شناسایی علل عمده کاهش تولید پنبه
- ۸ میزان واردات پنبه در کشور
- ۸ طرح خودکفایی پنبه در کشور
- ۹ قاچاق پوشاک
- ۱۰ جمع بندی

- ❖ پنبه با کاربردهای وسیع در صنعت، یکی از مهم‌ترین محصولات کشاورزی در جهان است.
- ❖ صادرات این محصول، سودآوری بالایی دارد و برخی از کشورها به این محصول لقب «طلای سفید» را داده‌اند.
- ❖ پنبه محصول استراتژیک و ماده خام صنایع نساجی است؛ چهار صنعت پنبه‌پاک‌کنی، ریسندگی، پارچه‌بافی و پوشاک را به پیش می‌برد و به عنوان کاتالیزور یک صنعت اشتغالزا در کشور محسوب می‌شود.
- ❖ نگاهی به روند تولید و سطح زیرکشت پنبه طی ۱۷ سال گذشته نشان می‌دهد که سطح زیرکشت این محصول طی مدت مذکور به حدود یک سوم و تولید آن نیز به حدود یک چهارم کاهش یافته است.
- ❖ سال ۱۳۹۸ در سطح ۹۰ هزار و ۲۵۰ هکتار پنبه‌کاری در ۱۸ استان کشور وجود دارد و از برنامه تدوین شده برای این محصول جلوتر هستیم.
- ❖ میزان واردات انواع پنبه در سال ۱۳۹۷ برابر با ۷۰ هزار تن و ارزش آن در حدود ۱۴۲ میلیون دلار بوده است.
- ❖ ترکیه بزرگترین شریک تجاری ایران در واردات محصول پنبه بوده است؛ به طوری که ۳۹ درصد از مقدار وزنی واردات این محصول معادل با ۲۷/۳ هزار تن از این کشور وارد شده است.
- ❖ طرح خودکفایی پنبه یکی از ۸ طرح اقتصاد مقاومتی در حوزه محصولات کشاورزی است که در راستای افزایش تولید این محصول پیگیری می‌شود.
- ❖ افزایش بهره‌وری در بخش زراعت و تصفیه و ش، توسعه ضریب مکانیزاسیون، توسعه خاک‌ورزی حفاظتی، کشت نشائی، بهبود کیفی نهاده‌ها، دستیابی به ارقام برتر از منابع خارجی، تقویت تشکل‌های تخصصی و برقراری حمایت‌های یارانه‌ای و تحقیقات و آموزش و ترویج از راهکارهای عملی در جهت بهبود کمی و کیفی تولید پنبه کشور می‌باشند.

□ مقدمه و طرح مسئله

پنبه با کاربردهای وسیع در صنعت، یکی از مهم‌ترین محصولات کشاورزی در جهان است. صادرات این محصول، سودآوری بالایی دارد و برخی از کشورها به این محصول لقب «طلای سفید» را داده‌اند. تولید و کشت پنبه همواره از فعالیت‌های بسیار مهم به شمار می‌رود و در حال حاضر با توجه به اهمیت این محصول استراتژیک در تولید پوشاک و البسه، نقش تعیین کننده آن در توسعه صنعت نساجی غیر قابل انکار است؛ حوزه‌ای که ایران به عنوان یکی از عرصه‌های قابل توجه تولید این محصول، از سابقه و عقبه‌ای دیرین برخوردار است. تولید پنبه را می‌توان نقطه اتصال دو حوزه زراعت و صنعت نساجی نام نهاد و با این اوصاف، پیشرفت و رونق در حوزه اشاره شده باعث رشد و شکوفایی عرصه زراعتی کشت این محصول از یکسو و توسعه صنعت نساجی و تولید پنبه از دیگر سو خواهد شد. پنبه به عنوان یک گیاه صنعتی، در طیف وسیعی از بخش‌های اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرد و کمتر محصول کشاورزی با این قابلیت را می‌توان پیدا کرد. این محصول به لحاظ ایجاد اشتغال دارای اهمیت فراوانی در هر اقتصادی است. علی‌رغم اهمیت این محصول، متأسفانه در طی چهار دهه اخیر، میزان تولید پنبه در کشور با کاهش همراه بوده است. همین امر باعث شده ایران از یک صادرکننده پنبه به یک واردکننده تبدیل شود. با توجه به این مسائل، وزارت جهاد کشاورزی طرح خودکفایی در تولید پنبه را از سال ۱۳۹۴ تا سال ۱۴۰۴ در دستور کار خود قرار داده است. در همین راستا و برای شناخت و تحلیل بیشتر این موضوع در این گزارش با شیوه اسنادی^۱، به بررسی میزان تولید، سطح زیرکشت، میزان واردات و طرح خودکفایی پنبه در کشور پرداختیم.

□ اهمیت پنبه

پنبه به واسطه نوع الیاف و ظرافت آن به انواع و اقسام مختلفی تقسیم‌بندی می‌شود و هرآنچه طول الیاف این محصول بیشتر باشد به همان میزان بر ظرافت و کیفیت آن افزوده خواهد شد. آن چیزی که از مزارع پنبه برداشت می‌شود وش پنبه است. وش پنبه در کارخانه تبدیل به الیاف و پنبه دانه می‌شود. نقش و جایگاه پنبه همانند دیگر محصولات استراتژیک ضروری‌ترین مصارف جامعه (غذا، پوشاک و تهیه محصولات صنعتی)، را پاسخ می‌گوید و تاثیر تولید این محصول بر اقتصاد ملی و اشتغال از برتری مطلق برخوردار است. این گیاه اصلی‌ترین محصول لیفی جهان است که علاوه بر روغن و خوراک دام، از آن ده‌ها فرآورده با ارزش صنعتی دیگر نیز به دست می‌آید. پنبه در بیش از شصت کشور از جمله ایران برای صدها میلیون نفر ایجاد اشتغال می‌کند.

در ایران تا دو دهه بعد از انقلاب اسلامی به رغم کاهش شدید صادرات و سپس توقف آن، تولید پنبه نیاز کشور را تامین می‌نموده، لیکن به دلیل برخی نارسایی‌ها از جمله هزینه زیاد و راندمان پایین، تولید آن با رکود مواجه و اکنون صنعت نساجی کشور سالانه به واردات حدود ۶۰ هزار تن پنبه به ارزش تقریبی ۱۲۰ میلیون دلار وابسته می‌باشد. به‌منظور کم اثر کردن فشارهای اقتصادی با اتکاء بر اقتصاد مقاومتی، کاهش وابستگی به واردات پنبه

^۱ - یادآوری می‌شود بخشی از آمارها و اطلاعات این پژوهش از دفتر پنبه وزارت جهاد کشاورزی اخذ شده است.

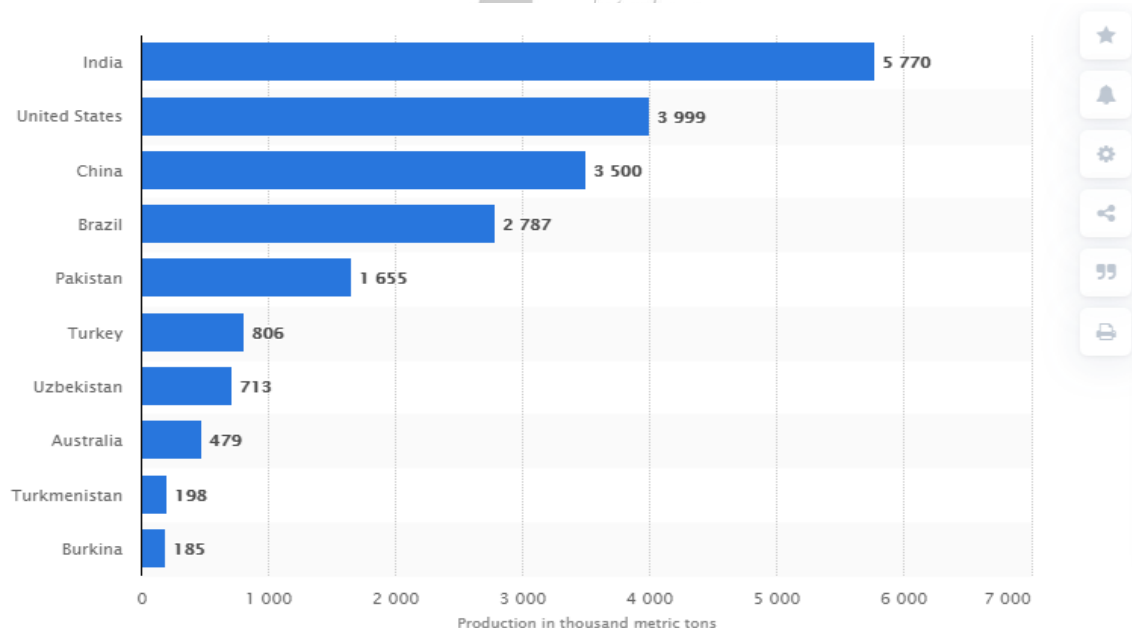
اجتناب ناپذیر بوده و برای نیل به این مقصود، راهبردهای تعیین شده توجه خاص به کارآئی مصرف آب، افزایش راندمان تولید، توسعه کشت دوم و کاهش هزینه‌ها اهمیت دارد.

افزایش بهره‌وری در بخش زراعت و تصفیه وش، توسعه ضریب مکانیزاسیون، توسعه خاک‌ورزی حفاظتی، کشت نشائی، بهبود کیفی نهاده‌ها، دستیابی به ارقام برتر از منابع خارجی، تقویت تشکلهای تخصصی و برقراری حمایت‌های یارانه‌ای و تحقیقات و آموزش و ترویج از راهکارهای عملی در جهت بهبود کمی و کیفی تولید پنبه کشور می‌باشند. مشارکت مردمی نیز به‌عنوان رکنی اساسی در پیشبرد اجرای کلیه برنامه‌ها پیش بینی شده است.^۱

□ تولید و سطح زیر کشت پنبه

در سال ۲۰۱۸ بیش از ۲۶/۴ میلیون تن پنبه در جهان تولید شده است که کشورهای هند با ۵ میلیون و ۷۷۰ هزار تن، آمریکا با ۳ میلیون و ۹۹۹ هزار تن، چین با ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار تن، برزیل با ۲ میلیون و ۷۸۷ هزار تن، پاکستان با یک میلیون و ۶۵۵ هزار تن، ترکیه با ۸۰۶ هزار تن، ازبکستان با ۷۱۳ هزار تن، استرالیا با ۴۷۹ هزار تن، ترکمنستان با ۱۹۸ هزار تن و بورکینافاسو با ۱۸۵ هزار تن، ۱۰ کشور بزرگ تولید کننده این محصول در جهان به شمار می‌روند (نمودار ۱).

نمودار ۱- تولید پنبه در کشورهای مختلف در سال ۲۰۱۹/۲۰۱۸

© Statista 2020

منبع: <https://www.statista.com/statistics/263055/cotton-production-worldwide-by-top-countries/>

^۱ - سند اجرایی پروژه‌های اقتصاد مقاومتی برنامه ارتقای توان تولید ملی امنیت غذایی و تولید محصولات راهبردی (خراسان جنوبی) (جلد شماره ۱۰) موسسه پژوهش‌های برنامه ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، مدیریت خدمات پژوهشی، اردیبهشت ۹۵

نگاهی به روند تولید و سطح زیرکشت پنبه طی ۱۷ سال گذشته در ایران نشان می‌دهد که سطح زیرکشت این محصول طی مدت مذکور به حدود یک سوم و تولید آن نیز به حدود یک چهارم کاهش یافته است (جدول ۱).

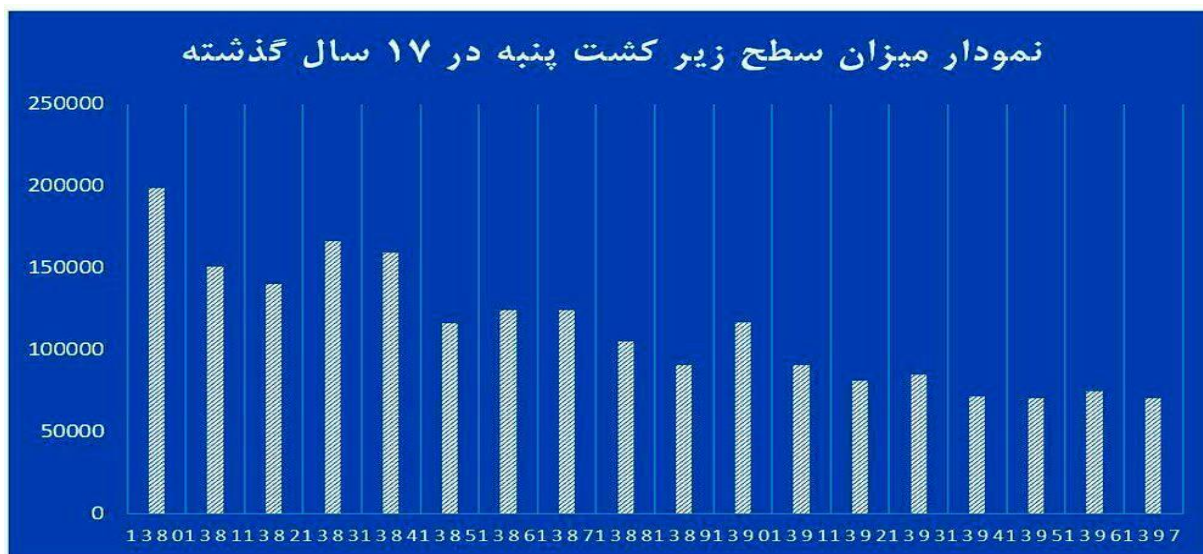
جدول ۱- میزان سطح زیرکشت و تولید محصول پنبه از سال ۱۳۸۰-۱۳۹۷

سال	سطح کشت	تولید پنبه
۱۳۸۰	۱۹۸۸۲۵	۴۱۱۵۸۰
۱۳۸۱	۱۵۱۲۲۱	۳۴۵۴۳۸
۱۳۸۲	۱۴۰۰۸۷	۳۵۱۷۷۶
۱۳۸۳	۱۶۶۶۷۳	۴۲۰۲۲۶
۱۳۸۴	۱۵۹۵۲۴	۳۶۳۴۶۰
۱۳۸۵	۱۱۶۵۶۰	۲۸۳۶۷۳
۱۳۸۶	۱۲۴۵۲۴	۳۱۲۹۶۶
۱۳۸۷	۱۲۴۴۳۲	۲۹۵۶۸۴
۱۳۸۸	۱۰۵۳۷۰	۲۵۳۶۰۴
۱۳۸۹	۹۱۰۱۹	۱۶۷۴۲۶
۱۳۹۰	۱۱۷۱۲۹	۲۷۰۸۱۰
۱۳۹۱	۹۰۶۰۲	۲۱۰۸۵۳
۱۳۹۲	۸۱۱۱۶	۱۸۹۵۹۵
۱۳۹۳	۸۴۸۰۰	۱۸۴۰۱۲
۱۳۹۴	۷۱۸۴۰	۱۵۴۲۰۳
۱۳۹۵	۷۰۶۲۵	۱۶۱۱۶۳
۱۳۹۶	۷۴۸۴۰	۱۸۰۱۷۶
۱۳۹۷	۷۰۸۰۰	۱۶۰۰۰۰

منبع: دفتر طرح پنبه وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۸

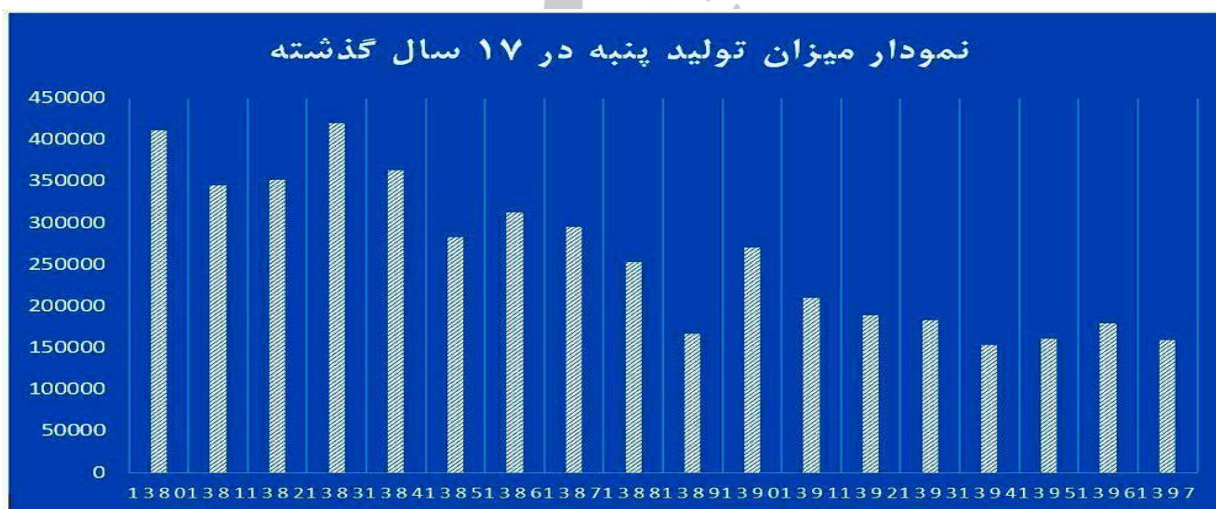
بر این اساس سطح زیرکشت پنبه از بیش از ۱۹۸ هزار هکتار در سال ۱۳۸۰ به حدود ۷۰ هزار هکتار در سال ۹۷ کاهش یافته است (نمودار ۲).

نمودار شماره ۲- سطح زیر کشت محصول پنبه از سال ۱۳۸۰-۱۳۹۷

همچنین میزان تولید نیز طی ۱۷ سال گذشته در کشور از بیش از ۴۱۱ هزار تن به ۱۶۰ هزار تن رسیده و همان طور که اشاره شد بیش از ۷۵ درصد کاهش داشته است (نمودار ۳)¹.

نمودار شماره ۳- میزان تولید پنبه از سال ۱۳۸۰-۱۳۹۷

در جدول ۲ میزان عرضه پنبه چه داخلی و چه خارجی در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ با توجه به اینکه طرح خودکفایی پنبه در این سال‌ها اجرا شده به صورت کامل نشان داده است.

¹- تولید پنبه در روند صعودی ، پایگاه خبری تحلیلی اقتصاد بازرگانی- ۹۸/۴/۳

جدول ۲- میزان عرضه پنبه (داخلی و خارجی) در سال‌های اخیر

سال 1397				سال 1396				سال 1395				واحد	شرح
تحقیق			برنامه	تحقیق			برنامه	تحقیق			برنامه		
نسبت به سال گذشته (%)	%	مقدار		نسبت به سال گذشته (%)	%	مقدار		نسبت به سال گذشته (%)	%	مقدار			
-5	89.6	70800	79050	6	83	74850	89800	-2.1	81	70365	87075	هکتار	سطح کشت
-8	80.2	165000	205767	12	82	180176	220889	4.4	78.1	161000	206124	تن	تولید و ش
-3	89.5	2331	2603	5	98	2407	2460	6.6	96.7	2288	2367	کیلو و هکتار	عملکرد
51150			56200				51520				تن	تولید پنبه	
5000			3702				1000				تن	انتقال از دوره پیش	
31500			29500				18800				تن	واردات 6 ماهه اول	
32500			38700				43500					واردات 6 ماهه دوم	
64000			68200				62300					جمع واردات	
120150			128102				114820				تن	عرضه پنبه	
2030			5000				3702				تن	ماده انتقالی	
118120			123102				110118				تن	مصرف	
31964			31964				29325				ریال و کیلو	قیمت تضمینی	
0			52000				27500 (دود 8% محصول)				تن	میزان خرید تضمینی	
180000			70000				75000-77000				ریال و کیلو	بهای پنبه داخلی	
190			190				185				سنت و کیلو	بهای پنبه خارجی	

منبع: دفتر طرح پنبه وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۸

امسال در سطح ۹۰ هزار و ۲۵۰ هکتار پنبه‌کاری در ۱۸ استان کشور وجود دارد و از برنامه تدوین شده برای این محصول جلوتر هستیم. اگر با ضریب تبدیل یک دوم تخم پنبه و یک سوم الیاف محاسبه کنیم از ۲۲۸ هزار تن و ش معادل ۶۵ هزار تن الیاف تولید می‌شود و نیاز کشور به الیاف پنبه تقریباً ۱۳۰ هزار تن است در حقیقت نیمی از نیاز کشور تولید و نیمی از آن وارد می‌شود (جدول ۳).

جدول شماره ۳- مقایسه سطح کشت پنبه در استان‌ها - سال‌های ۹۷ و ۹۸

ردیف	نام استان	سطح کشت سال ۹۸			درصد تغییرات ۹۸ به ۹۷
		تحقق		برنامه	
		هکتار	%		
۱	آذربایجان شرقی	۶۰۵	۴۳	۱۴۰۰	۳۴
۲	اردبیل	۷۷۵۳	۱۵۱	۵۱۴۰	۱۳۰
۳	اصفهان	۱۲۱۰	۸۱	۱۵۰۰	۰
۴	البرز	۶۰	۶	۹۵۰	-۶۰
۵	تهران	۷	۳۵	۲۰	۰
۶	خراسان جنوبی	۷۱۷۰	۱۰۶	۶۷۵۰	۰
۷	خراسان رضوی	۲۴۵۲۰	۱۱۱	۲۲۰۰۰	۷
۸	خراسان شمالی	۸۲۸۰	۱۳۱	۶۳۰۰	۳۸
۹	سمنان	۲۰۵۰	۹۸	۲۱۰۰	۶۶
۱۰	فارس	۱۷۹۰۰	۱۱۴	۱۵۷۰۰	۲۳
۱۱	قزوین	۱۳۰	۶۰۰	۲۰	-
۱۲	قم	۶۸۰	۶۸	۱۰۰۰	۷۷
۱۳	کرمان	۱۴۵۰	۱۴۵	۱۰۰۰	۴۸
۱۴	گلستان	۱۷۶۰۰	۱۰۴	۱۷۰۰۰	۴۸
۱۵	مازندران	۴۴۰	۵۶	۷۸۰	۶۴
۱۶	مرکزی	۸۰	۱۶۰	۵۰	۶۰
۱۷	هرمزگان	۲۵۰	۱۲۵	۲۰۰	۱۵۰
۱۸	یزد	۷۵	۸۳	۹۰	۵۰
	جمع	۹۰۲۵۰	۱۱۰	۸۲۰۰۰	۲۷

منبع: دفتر طرح پنبه وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۸

□ شناسایی مشکلات و علل عمده کاهش تولید پنبه

هزینه‌های تولید پنبه در کشور بالا است و آفات زیادی دارد؛ به دلیل قیمت بالای سموم هزینه پنبه‌کاران بالا می‌رود. مثلاً در استانی مثل خوزستان که منطقه گرم است و آفت زیادی دارد پنبه‌کاری تعطیل شده است. هزینه‌های برداشت این محصول هم بالا است چرا که هم برداشت سخت است و محدودیت کارگری وجود دارد و کمباین‌های ویژه این محصول هم در کشور وجود ندارد؛ قیمت آن هم بسیار گران است و کشاورزان نمی‌توانند تهیه کنند. استفاده از این کمباین‌ها هم نیاز به زمین‌های بزرگی دارند که البته زمین‌های کشاورزی در کشور ما خرد است. میانگین مالکیت زمین‌های پنبه‌کاران ۳ هکتار است.

در قدیم هزینه کارگری ارزان بود به همین دلیل پنبه‌کاری رواج بیشتری داشت. اکنون نیز کشورهایی مانند هندوستان، ازبکستان، چین، آفریقا به دلیل وجود کارگر ارزان، تولید پنبه مناسبی دارند. برخی کشورها مانند ترکیه، آمریکا، یونان، استرالیا و آرژانتین هم با مکانیزاسیون یعنی استفاده از انواع ماشین‌آلات، تولید خود را

افزایش داده‌اند. اما از همه اینها مهمتر در کشورهای مختلف با پرداخت یارانه به پنبه تولید این محصول را افزایش می‌دهند اما در کشور ما پرداخت نمی‌شود.

در این راستا با توجه به بررسی‌های میدانی، نظر کارشناسان و سوابق موجود، مهمترین علل کاهش سطح کشت و تولید پنبه در زیر به صورت خلاصه بیان می‌شود:

(۱) **دشواری زراعت:** عملیات برداشت سنتی و دشوار بوده، دستمزدها افزایش یافته، کمبود کارگر مشهود و ماشین‌های برداشت گران است.

(۲) **بازده اقتصادی:** محصولات رقیب به دلیل برتری بازده اقتصادی جایگزین پنبه شده و کشت آن به اراضی کم بازده منتقل شده است. این موضوع موجب محدودیت ارتقای عملکرد پنبه نیز شده است. کشت پنبه با آخرین و حساس‌ترین آبیاری‌های غلات همزمان بوده و از این بابت معمولاً با محدودیت آب مواجه است.

(۳) **نقش صنعت:** صنعت نساجی کشور با بخش تولید پنبه تعامل کافی نداشته و به دلیل وجود تسهیلات روان و تا حدی به واسطه ضایعات کمتر، به واردات توجه بیشتری دارد.

(۴) **بازرگانی:** قیمت‌های بین‌المللی پنبه با اتخاذ سیاست‌های حمایتی دولت‌های تأثیرگذار، پایین نگهداشته شده و علی‌رغم وجود تورم سالیانه قابل توجه در کشور، میزان حمایت‌های داخلی جبران کننده آن نمی‌باشد^۱.

□ میزان واردات پنبه در کشور

هم اکنون ۵۵ درصد پنبه مورد نیاز کشور همچنان وارداتی است. میزان واردات انواع پنبه در سال ۱۳۹۷ برابر با ۷۰ هزار تن و ارزشی آن در حدود ۱۴۲ میلیون دلار بوده است. حقوق ورودی برای واردات این محصول در سال ۱۳۹۷ برابر با ۵ درصد تعیین شده است. از این رو می‌توان بیان داشت که سیاست دولت مبتنی بر ایجاد رقابت بین تولیدکننده داخلی و واردات آن بوده است. ترکیه بزرگترین شریک تجاری ایران در واردات محصول پنبه بوده است؛ به طوری که ۳۹ درصد از مقدار وزنی واردات این محصول معادل با ۲۷/۳ هزار تن از این کشور وارد شده است. کشورهای ازبکستان با ۱/۸، تاجیکستان با ۱۰/۸، امارات با ۷/۴، چین با ۴/۷، ترکمنستان با ۴/۶، و سایر کشورها با ۳/۵ هزار تن جزو عمده صادرکنندگان این محصول به ایران بوده‌اند^۲.

^۱ - دفتر طرح پنبه وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۸/۱۰/۲۵

^۲ - آمارنامه گمرک جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۸.

□ طرح خودکفایی پنبه در کشور

پنبه محصول استراتژیک و ماده خام صنایع نساجی است؛ چهار صنعت پنبه‌پاک‌کنی، ریسندگی، پارچه‌بافی و پوشاک را به پیش می‌برد و به عنوان کاتالیزور یک صنعت اشتغالزا در کشور محسوب می‌شود. دولت برنامه خودکفایی این محصول را کلید زده و قرار است تا سال ۱۴۰۴ در تولید این محصول دوباره خودکفا شویم.

طرح خودکفایی پنبه یکی از ۸ طرح اقتصاد مقاومتی در حوزه محصولات کشاورزی است که در راستای افزایش تولید این محصول پیگیری می‌شود. هدف این طرح که از سال ۱۳۹۴ اجرای آن آغاز شده، در گام نخست، توقف روند نزولی تولید پنبه و سپس، توسعه کشت این محصول بوده است و سالانه قرار است با رشد ۷ درصدی پیش رویم و تا پایان سال ۱۴۰۴ تولید به ۲۸۲ هزار تن برسد که با این میزان، خودکفایی در کشور ایجاد خواهد شد. بر اساس برنامه ششم توسعه هم قرار است تولید کشور به ۲۸۲ هزار تن برسد.

ضریب خوداتکایی پنبه در سال ۱۳۹۷، به حدود ۴۵ درصد رسید. براساس برنامه پیش بینی می‌شود ضریب خوداتکایی در سال جاری به ۵۸ درصد برسد. پایان برنامه طرح اقتصاد مقاومتی پنبه تا سال ۱۴۰۴ است و تا آن زمان ضریب خوداتکایی ۱۰۰ درصد پیش بینی شده است. اگر حمایت‌هایی که در طرح دیده شده انجام و اعتبارات تأمین شود، هدف طرح محقق خواهد شد. طبق برنامه و اهداف ضریب خوداتکایی برای سال ۱۳۹۷ به میزان ۵۱ درصد بوده ولی ۴۵ درصد آن محقق شده است. در واقع ۹۰ درصد اهداف برنامه محقق شد چون حمایت‌هایی که در طرح دیده شده بود، به طور کامل انجام نشد.

طبق برنامه امسال ۸۲ هزار هکتار باید کشت می‌کردیم اما ۱۰ درصد بیشتر از میزان پیش‌بینی شده کشت کردیم. و نسبت به سال گذشته هم که ۷۰ هزار هکتار کشت کرده بودیم ۲۷ درصد رشد داریم. طبق برنامه سطح زیرکشت تا سال ۱۴۰۰ باید به ۹۰ هزار هکتار و تا پایان برنامه ۱۴۰۴ به ۱۰۰ هزار هکتار برسد؛ همچنین میزان تولید تا ۱۴۰۰ به ۲۸۱ هزار تن پنبه وش و تا ۱۴۰۴ به ۳۸۶ هزار تن پنبه وش خواهد رسید تا با توجه به آن بتوان نیاز کشور را از منبع داخلی تامین کرد.^۱

البته توسعه پنبه به توسعه صنایع بالادستی آن مانند نساجی منجر می‌شود و با توسعه صنایع نساجی، تقاضا برای پنبه افزایش می‌یابد و می‌تواند باعث تقویت تولید این محصول شود.

□ قاچاق پوشاک

مسئله‌ای مانند قاچاق پوشاک باعث می‌شود صنایع نساجی ضعیف شود؛ صنایع نساجی که ضعیف شود از این طرف هم رغبتی برای استفاده از پنبه نمی‌ماند در نتیجه تقاضا برای این محصول هم کاهش می‌یابد و تولید آن افت می‌کند. البته با نزدیک شدن به قیمت واقعی ارز خوشبختانه شرایط بهتر شده و صرفه اقتصادی قاچاق پوشاک کمتر شده است. این مسئله به تولید داخلی کمک می‌کند.^۲

۱ - دولت‌ها بیش از یک دهه پنبه کشور را رها کردند/ آیا طلای سفید به روزهای اوج بر می‌گردد؟، سایت تی نیوز (سایت فصل تجارت)، ۱۳۹۸/۸/۸

۲ - پایان روزهای سیاه طلای سفید/ سال ۹۸، آغاز سیر صعودی تولید پنبه، خبرگزاری مهر، ۱۳۹۸/۰۴/۳

□ جمع بندی

با توجه به مطالب ارائه شده، یکی از مهمترین گیاهان زراعی در ایران کشت پنبه است، اما سطح زیرکشت آن از ۴۰ درصد محصولات صنعتی به کمتر از ۱۳ درصد رسیده است.^۱ از دست رفتن جایگاه این محصول باعث شده تا ایران به یک کشور واردکننده پنبه تبدیل شود. اگرچه عوامل زیادی در کاهش سطح زیرکشت این محصول نقش داشته‌اند، اما مهمترین عامل آن را می‌توان از دست دادن جذابیت اقتصادی این محصول دانست. بالاتر بودن هزینه تولید این محصول نسبت به متوسط جهانی و کشورهای همسایه از یک طرف و کاهش نسبت قیمتی این محصول نسبت به گندم، باعث کمتر شدن سود خالص این محصول شده و در نهایت انگیزه کشاورزان برای قرار دادن این محصول در الگوی کشت از دست رفته است. همین امر در نهایت میزان خودکفایی این محصول را به ۵۰ درصد کاهش داده است. این عوامل در سال ۱۳۹۷ منجر به صرف ۱۴۲ میلیون دلار برای واردات این محصول شده که معادل ربالی آن بالغ بر ۱۴۵۳ میلیارد تومان است.^۲ بنابراین، با توجه به محدودیت‌های ارزی و مشکلات ناشی از تحریم، پیشنهاد می‌شود اولاً، توسعه تحقیقات جهت کاهش مصرف آب و افزایش عملکرد در واحد سطح صورت بگیرد و از طرف دیگر، انگیزه اقتصادی کشاورزی و سودآوری این محصول تقویت شده و همچنین سیاست‌های تعرفه‌ای مناسب در مورد واردات پنبه اتخاذ شود. در همین راستا تکمیل زنجیره ارزش تولید پنبه در استان‌های عمده تولیدکننده و بهبود فناوری صنایع پایین دستی نیز راهگشا خواهد بود.

^۱ - پنبه تولید پنبه زده شده است. سایت اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران، ۱۳۹۸/۰۷/۲۸

^۲ -- پنبه تولید پنبه زده شده است. سایت اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران، ۱۳۹۸/۰۷/۲۸